

Debat mirant a Maastricht

La tempesta econòmica

La tempesta monetària europea ha obert de nou la preocupació per la situació econòmica, just ara que la unió europea passa uns moments decisius. Tres experts reunits per EL TEMPS n'analitzen les claus.

Sobre la taula, els primers símptomes d'un trasbals econòmic: la guerra del Sistema Monetari Europeu, la devaluació de la pesseta, l'actitud del Bundesbank... En l'ambient, el difícil encaix de l'Europa comunitària, amb Maastricht com a element central de la discòrdia, i sobretot, la sensació, també palpable al carrer, que la crisi s'acosta. Per a parlar-ne, tres experts del ram, des de diverses posicions i especificitats professionals: Amadeu Quintana, director general de l'agència de valors Interdin, Muriel Casals, economista i professora de la Universitat Autònoma de Barcelona, i Ernest Sena, sots-director general de l'Institut Català de Finances. La conversa té lloc l'endemà del sí francès a Maastricht, un sí acompanyat d'un no molt alt, un no qüestionador de la forma com s'ha fet fins ara el procés, sense arribar, de moment, a qüestionar-ne el fons. Després de la por, aquest sí permet d'obrir el debat amb un cert optimisme, però, a poc a poc, a mesura que es van dibuixant els diversos problemes, el pessimisme també va aflorant. Els interrogants són bàsics: ¿Ens en sortirem? ¿Com? L'enregistradora és oberta.

EL TEMPS: ¿El trasbals del Sistema Monetari Europeu (SME) de fa uns dies, respon realment a una crisi econòmica europea?

ERNEST SENA: No hi respon. En la mesura que la turbulència ha estat molt intensa, no hi ha al darrere una crisi econòmica tan forta. Hi ha una situació de recessió econòmica, després d'una part del cicle de forta expansió. Probablement aquesta baixa no ha tocat fons encara, però no és suficient per a parlar d'una crisi de les economies europees. S'ha de fer la diferència entre una fase del cicle fortament expansiva, del 86 al 91, i ara, una de reajust. Per tant, la tempesta ha estat bàsicament monetària, encara que darrere

Muriel Casals: "Ara els problemes no són tan greus en la realitat com semblen a nivell monetari, però també

seu pugua haver-hi causes d'ordre real. Però no són tant de sistemes productius com de desequilibris existents en alguns sistemes productius, desequilibris que són també d'ordre financer i que fonamentalment són de dèficit d'algunes economies, per part dels sectors públics, en alguns casos forts, com l'espanyol, l'italià i, en menor mesura, Alemanya i el Regne Unit.

Un segon aspecte de la recessió, a banda del monetari, està en les tensions inflacionistes que acompanyen la situació de dèficit de les economies. Si, a això, hi afegim el fet que l'economia dels EUA no ha tingut la reactivació forta i ràpida que s'esperava, més la crisi monetària de l'altra gran economia del sistema internacional, la japonesa, aleshores es donen unes circumstàncies favorables perquè, si es produeix qualsevol element amb prou entitat que pugui posar en perill el marc d'estabilitat en el qual es desenvolupen les transaccions de tipus monetari, hi ha les

condicions perquè els operadors puguin mirar d'obtenir a molt curt termini el màxim benefici possible. Cosa que, d'altra banda, és la seva obligació.

AMADEU QUINTANA: El nostre mercat es mou en funció de les expectatives. Tots els *chiefleaders* de la banca mundial estan interconnectats. Aleshores, és sobre tots els supòsits que es poden fer respecte a l'economia o a les expectatives d'una certa economia, que el mercat pren decisions. El rerefons de les economies reals denota que no és una situació de crisi perquè, si anem analitzant els nivells de preus dels productes financers, veurem que no estan tan lluny com fa uns mesos o un any. El que es produeix són moviments de molt de volum que fan que les transaccions variïn amb uns diferencials molt notables, precisament per aquesta especulació. Això fa una sensació de daltabaix, com si el rerefons també hi estigués sotmès. És com si fessis immersió: a dalt pots tenir unes onades impressio-

nants, però a baix, a deu metres, el mar no es mou. Amb això no vull dir que no hi hagi situacions de fons, però són les expectatives el que produeix aquestes onades.

EL TEMPS: La pesseta s'ha devaluat, la lliura ha sortit del SME...

E. SENA: Que no hi haja concordança entre la turbulència monetària i l'economia real no vol dir que en les economies reals no hi haja problemes també. Però l'economia real no té el mateix nivell de crisi que ha tingut l'economia monetària.

M. CASALS: En principi el sistema monetari és un conjunt de mecanismes per a

tant, moltes coses del sistema monetari passen perquè algú creu que passaran, i a vegades creure que passaran les fa passar. Total, estem en una situació una mica perversa: el sistema monetari, que no és el real, és el que pot arribar a incidir i a fer canviar coses de la realitat.

A. QUINTANA: El que es posa a discussió són dos sistemes. El sistema americà, que defensa sortir de la recessió abaixant tipus i augmentant el creixement, i el sistema alemany, que es basa a controlar la inflació i a anar per una via molt més restrictiva. Això, com diu Muriel Casals, és cert que després crea, consegüentment, unes

E. SENA: Els governs pretenien que els mercats se situessin en els preus al marge i més enllà de la realitat, mentre que els mercats financers han trobat un punt d'equilibri amb l'economia real. Els mercats financers tenen avui un ample marge d'autonomia respecte a les economies reals. Des del moment que han desaparegut els impediments de temps i d'espai per a poder operar i que, a més, hi ha una llibertat pràcticament total de moviments dels capitals entre un sistema i un altre, creix l'autonomia dels mercats financers. Actuen les 24 hores del dia i contínuament realitzen operacions; no hi ha límit de temps ni d'espai. El grau d'autonomia no se sap quin és. Quan el marc de joc es manté estable, no ens adonem de la relació que existeix entre mercats financers i economia real. Quan algun element posa en perill aquesta estabilitat, la confiança dels operadors, ràpidament hi intervenen els elements d'economia real per retrobar un punt d'equilibri.

EL TEMPS: ¿S'ha perdut ara, aquest punt d'equilibri?

E. SENA: Ara s'està buscant. Hauran de passar setmanes o mesos, fins que no s'acloresquen, almenys, les incògnites d'ara respecte al marc de joc. Ara tot el calendari previst pel Tractat de Maastricht, està en qüestió, malgrat el sí francès. La manera com ha anat a França —amb un no del 49 per cent—, la crisi de confiança del Regne Unit, la que hi ha per part d'Itàlia, el fet que l'economia espanyola haja hagut de reajustar la seva paritat, porten a redefinir el calendari. Mentre els calendaris i els continguts no siguin clars, els mercats es mouran en una situació d'incertesa.

M. CASALS: Hi ha moviments de senyors i senyores que compren i venen i provoquen aquests moviments, buscant les recompenses que es poden obtenir en diferents llocs, cosa renyida amb l'equilibri. Buscant l'equilibri es trenca l'equilibri.

E. SENA: No, perdó. L'equilibri es troba a cada moment en el mercat. Parlem de mercats financers i parlem d'un sol producte en aquests mercats, que es pot dir dòlar, marc... Fa tres mesos, l'equilibri de cada setmana és el mateix. Ara, l'equilibri de deu minuts en deu minuts és un altre. Cosa que no treu que hi haja equilibri.

M. CASALS: L'equilibri, plàsticament, és com un llapis, que hi has fet punta amb una maquineta molt bona i s'aguanta dret. Però, és clar, a la més petita bufada, canvia l'equilibri.

E. SENA: En aquests moments la punta

moltes vegades les coses en realitat no anaven tan bé com semblava a nivell monetari.”

JORDI MORERA

ajudar al funcionament de l'economia real, o almenys és el que diuen els llibres de teoria econòmica. Per tant, si ens creiem això, hi hauria d'haver un paral·lel entre el funcionament de la realitat econòmica i aquest conjunt de mecanismes. ¿Què ha passat? Que aquest sistema és tan sofisticat i tan desenvolupat que fa possible que l'economia funcioni “lliurement”, que el diner aparegui com l'alternativa a l'autoritat econòmica. Aquests darrers anys, aquest sistema ha anat agafant autonomia i una part dels fenòmens que passen en el sistema monetari no s'expliquen pel seu lligam amb la realitat. Ara els problemes no són tan greus en la realitat com semblen a nivell monetari, però també moltes vegades les coses en realitat no anaven tan bé com semblava a nivell monetari. Hi ha hagut moments d'eufòria, i segurament que no n'hi havia per a tant. En part és així perquè el sistema monetari es basa en la confiança. Tot això funciona perquè ens ho creiem. Per

situacions monetaristes diferents, perquè els preus del diner, del dòlar i del marc, canvien i ràpidament el mercat monetarista tendeix a igualar aquestes diferències. La situació ja fa temps que no va bé.

M. CASALS: Perdó. ¿Que no va bé o que no va com s'havia previst que aniria?

A. QUINTANA: Com no s'havia previst que aniria. La pel·lícula surt diferent de com l'havien venuda. La diferència entre el que els governs programen i la realitat, la capten un seguit de persones que tenen poder de decisió sobre els corrents monetaristes, i aquests són els qui van fent l'arbitratge entre la pel·lícula que jo deia i la realitat. La devaluació de la pesseta, quan la van anunciar, els mercats ja feia vint-i-quatre hores que l'havien descomptada.

EL TEMPS: ¿Vol dir que els governs poc tenen a decidir?

A. QUINTANA: No, no, sinó que aquesta vegada els mercats han superat les decisions dels governs, o la intenció que tenien els governs.

del llapis és molt més fina, i els vents que rep el llapis són més intensos; fa tramuntana.

EL TEMPS: ¿Amb la tramuntana, deu haver-hi qui hi guanya, no?

TOTS: ¿És clar! (Silenci...)

EL TEMPS: Doncs ¿qui hi guanya i qui hi perd?

A. QUINTANA: En aquesta situació és molt difícil de saber qui hi guanya i qui hi perd. Primer, cal distingir entre guanys posicionals o guanys consolidats i, al revés, entre pèrdues posicionals i pèrdues consolidades.

M. CASALS: Qui hi guanya és el més llest, el més bon especulador en el bon sentit de la paraula, el que sap preveure què passarà. O bé qui té prou força i/o prou habilitat per a forçar que passi allò pel que ell ha apostat. En aquest repartiment de qui guanya o de qui no guanya, hi juguen, per una banda, el mercat i els operadors, i per una altra, les autoritats econòmiques de cada país que miren de jugar perquè una part dels guanys es quedi al seu territori. Hi ha els agents privats que actuen segons la lògica del mercat i les autoritats públiques que actuen d'acord amb la lògica de l'interès comú.

EL TEMPS: El camí cap a la unitat monetària crea inestabilitat. ¿L'ecu seria un factor d'estabilitat recomanable?

A. QUINTANA: L'ecu és la moneda que permetria les transaccions dins un sistema, que seria el Mercat Comú. Voldria dir que hi hauria un mercat amb una gran base: de població, de sectors en funcionament d'economia real, etc. Evidentment, com més ampli el mercat, més estabilitat.

M. CASALS: Aquesta podria ser una lectura positiva del procés que segueix l'economia real europea. A final dels 50 es comença a parlar d'unitat econòmica i es produeix una unitat comercial. La unitat comercial ha estat un èxit, i a conseqüència d'aquest èxit, ara hi ha la necessitat ineludible de fer uns passos més, que en bona part es plasmen en un sistema monetari únic. A l'hora de fer aquest sistema monetari únic sorgeixen aquests problemes, de com adaptar la realitat econòmi-

ca a aquest sistema únic per a tots, i problemes de tipus polític, de pèrdua de sobirania, de pèrdua d'autoritat. Quan el ministre britànic de Finances deia: Farem una política monetària britànica, reivindicava una cosa que està dins la tradició molt forta dels estats, i que es veurà limitada quan hi hagi de veritat un sistema monetari europeu.

EL TEMPS: ¿El procés de convergència europea serà tan dur com sembla?

M. CASALS: El ciutadà ja ha començat a veure'n conseqüències negatives. Al ramader de la Vall d'Aran, li han dit que ha de tancar. Comença a haver-hi persones

lladament, sinó dins el conjunt. La pèrdua de sobirania seria estar fora del marc en el qual es prenen les decisions. És per açò que hi havia pressa. Si tu participes en la decisió, podràs mirar d'inclinar-la al més favorablement possible cap a tu, cap als ramaders de la Vall d'Aran. Si n'ets fora, la prendran igual i els afectarà igual.

M. CASALS: No la defenso, però queda la possibilitat de tancar-se. No és tan ineludible. Els britànics, el fet de sortir-se'n, els fa recuperar autonomia de decisió. Cedir o perdre sobirania és el mateix. Quan el senyor Solchaga diu: el tipus d'interès, el decidirà d'acord amb els altres, és molt raonable i és el que ha de fer, però això és fortíssim.

Ens diu que jo, que sóc el ministre d'Economia, no tinc autoritat per a decidir el preu del diner, una cosa sagrada en la configuració de qualsevol estat.

A. QUINTANA: Però si els altres països decideixen d'abaixar el tipus d'interès, i tu no ho fas, et trobes amb una inflació que t'aixafa. No pots tancar la porta i anar-te'n. Quan més àmplia és la base de presa de decisions, millor.

JORDI MORERA

Amadeu Quintana: "La integració al Mercat Comú necessita un esquema cultural, s'ha de donar cultura del Mercat Comú, del que significa."

concretes que han rebut inconvenients del procés d'unificació europea. En gros, crec que és un procés positiu, però que pel camí hi ha gent que hi troba inconvenients gravíssims.

A. QUINTANA: Tots els processos d'ajust tenen els seus inconvenients.

EL TEMPS: ¿Els governs havien previst suficientment aquests inconvenients?

M. CASALS: En el cas concret del govern espanyol, no. Tenien tanta pressa a entrar a la CE que no es va negociar tan bé com s'hauria pogut negociar.

E. SENA: Tota la societat catalana, i en conjunt l'espanyola, tenia molta pressa d'incorporar-se a les estructures europees. No únicament per raons econòmiques, que també, sinó, a més, per raons polítiques, pel que representa com a marc de convivència. Si no hi ets, ets condicionat per les decisions que prenen uns altres. En el nostre cas, no hi ha pèrdua de sobirania, el que sí que hi ha és una cessió de sobirania. Cessió participant en el mecanisme de les decisions, no prenent-les ai-

EL TEMPS: ¿Com repercutirà en el ciutadà la unió monetària?

A. QUINTANA: És difícil de predir i d'explicar. És difícil d'explicar a un senyor de la Vall d'Aran que ha de deixar de produir llet i dedicar-se a altres coses. La integració al Mercat Comú necessita un esquema cultural, s'ha de donar cultura del Mercat Comú, del que significa.

E. SENA: Jo crec que el debat que hi ha ara a Europa no és si el SME serveix o no serveix, si la perspectiva oberta pel Tractat de Maastricht serveix o no. Hi ha dades suficients per a afirmar que la societat europea continua sent majoritàriament favorable a l'aprofundiment de les estructures polítiques de la CE, però el debat se centra en la participació: que tots els sectors puguin fer sentir la seua veu, i incidir en el moment que es prenen les grans decisions. Aquesta és la crítica que pot representar el 49 per cent del no francès. No és un vot negatiu a la CE, sinó a com s'ha negociat el Tractat de Maastricht, els calendaris que representa, sense haver

pogut dir-hi el què. Hi ha marges de participació que encara no s'han utilitzat. Des de Catalunya, i en l'àmbit dels mercats financers, hi ha un element tan bàsic, tan primari, com és el de poder participar institucionalment en la institució del propi sistema, que participarà en el sistema gran, que no està resolt.

EL TEMPS: ¿Els podria explicar?

E. SENA: M'explique. El SME preveu la creació d'un sistema de banc central europeu, amb la creació d'una única autoritat monetària. El banc central europeu no fa desaparèixer ni el Bundesbank, ni el banc d'Anglaterra, ni el d'Espanya. Igual com continuaran existint, s'hi pot participar –i això és el que encara està per fer en el Banc d'Espanya– tal com els *länder* participen en el Bundesbank. Un estat plurinacional com l'estat espanyol ha de donar entrada a les nacionalitats a participar en els òrgans de decisió del Banc d'Espanya. El Tractat de Maastricht n'és una magnífica oportunitat. No és cap cosa nova, a Alemanya funciona, i no afecta gens el principi de la unitat monetària.

EL TEMPS: Tornem a la tempesta. ¿La unitat monetària provocarà o no una crisi econòmica aguda en la societat europea?

M. CASALS: Quan abans parlàvem de la pressa d'entrar a formar part del club europeu, pensant en el que va passar al 1986, més que dir que Espanya va entrar al Mercat Comú, des del punt de vista de l'economia real el que va passar és que el Mercat Comú va entrar a Espanya. I la manera més gràfica de veure-ho ens la donen els prestatges dels supermercats. Ens vam acostumar a poder comprar productes europeus, més bons i més barats, però no vam saber adaptar la nostra economia. I els nostres productes i les nostres empreses, cada dia cauen més. Això cal parar-ho.

E. SENA: No, no. Parar-ho no vol dir tornar a la situació anterior, ni vol dir que la incorporació al Mercat Comú fóra una decisió negativa. No he sentit cap pagès del Principat, cap llaurador del País Valencià, cap empresari turístic de Benidorm, ni tampoc cap empresari tèxtil de Terrassa o d'Alcoi que diga que el

mercado comú és una gran barbaritat.

M. CASALS: Dir això no, però dir que es va negociar malament, sí.

E. SENA: ¿Açò és diferent! Es pot renegociar.

EL TEMPS: Insistim. ¿Hi haurà crisi o no hi haurà crisi?

M. CASALS: Hi haurà dificultats. És que no som tan rics com ens han fet creure o com ens crèiem.

E. SENA: Ni tan pobres.

M. CASALS: Hi ha una gran part de la població que ha anat vivint com rics, i el conjunt del país no és tan ric. Un país que és capaç de comprar molt i no és capaç

JORDI MOREIRA

Ernest Sena: "Un estat plurinacional com l'estat espanyol ha de donar entrada a les nacionalitats a participar en els òrgans de decisió del Banc d'Espanya."

de vendre, no va. Com que aquest país ha tingut la sort de rebre diners de fora i hem tingut uns polítics que es barallaven per veure qui era més hàbil a l'hora de seduir els banquers estrangers, podíem anar pagant el que compràvem. Això no pot durar sempre. Quan ens diguin que no som tan rics com ens pensàvem, quan no puguem canviar de cotxe tan sovint, patirem una miqueta més. No ens ho passarem tan bé, però no passar-s'ho tan bé a nivell micro, serà millor a nivell macro, per al conjunt del país.

E. SENA: Per mi, el problema no és si el consumidor està disposat a estrènyer-se més o menys el cinturó. Si hi ha una fortíssima caiguda de l'estalvi en el sistema econòmic espanyol del 86 ençà, si hi ha hagut, per tant, un increment del consum, no és solament perquè hem descobert que volíem gastar més, sinó perquè, a més, hi ha hagut determinades polítiques fiscals i pressupostàries que han estat clarament desincentivadores, que penalitzaven l'estalvi. La gent, perquè s'ho emporti aquell,

que no sé què és el que fa, perquè la sanitat continua igual, l'ensenyament també, l'autopista, l'he de continuar pagant, etc., prefereix canviar de cotxe. I si no hi ha diners a dins, han de venir de fora. I de fora, en vénen a base de mantenir uns tipus d'interès molt alts.

M. CASALS: Tipus d'interès alts que serveixen per a atreure diner estranger, però que fan patir els empresaris del país. Si hem de pagar el diner més car que els alemanys, ens dificulta competir.

E. SENA: Si la devaluació ha estat de cinc punts, vol dir que els empresaris d'aquest país, en aquests últims cinc anys, estaven penalitzats cinc punts respecte a la competència que procedia de qualsevol altre sistema dins el mercat comú europeu.

EL TEMPS: ¿Cal abaixar doncs, els tipus d'interès?

A. QUINTANA: El senyor Solchaga i tot l'equip ministerial fa temps que canten que hem d'entrar en una fase de forta competitivitat, que s'han de preparar les estructures productives, que s'ha de tenir més efectivitat, que s'ha de capitalitzar més la indústria amb capital propi...

Solchaga també ha dit que no pot abaixar els tipus d'interès perquè crearà inflació i un dels objectius seus és de lluitar contra la inflació.

E. SENA: Perdona, però aquesta no és la raó. La raó bàsica és que el senyor Solchaga d'ací a final d'any necessita 5 bilions de pessetes per a renovar les lletres i els pagarés que li vencen.

A. QUINTANA: Però això és molt fàcil. Abaixes els tipus d'interès i, conseqüentment, els abaixes tots, els de les lletres i els tipus d'interès del mercat.

E. SENA: I no troba forma de col·locar-ho.

A. QUINTANA: No, perquè no els pensa abaixar.

E. SENA: És clar. Però no els abaixa, no perquè faci una política antiinflacionària, sinó perquè equilibra el seu pressupost. Tant li fa la política inflacionària, i la prova n'és que, en inflació, estem exactament igual que fa tres anys.

A. QUINTANA: Crec que des del punt de vista tècnic, Solchaga podria perfectar-

ment suplir aquestes necessitats que té de finançament apujant els tipus d'interès, si realment volgués apujar-los, amb les emissions de deute públic, ja que fa quatre subhastes que no se subscriu cap deute a cinc i deu anys. De totes maneres, crec que ni pujaran ni baixaran els tipus d'interès.

M. CASALS: El problema està que els problemes que es plantegen en l'economia es resolen amb mesures contradictòries. Per a satisfer la necessitat de finançament públic cal mantenir els tipus d'interès, per a animar l'activitat econòmica caldrà abaixar-los. La recepta seria d'abaixar-los. Quina de les dues coses és primera és una decisió política.

A. QUINTANA: Depèn de quin sigui l'esquema a què et vulguis apuntar: o a l'esquema americà, que abaixa els tipus i creix, independentment de la inflació, o a l'esquema alemany, de controlar la inflació mantenint els tipus alts.

E. SENA: El que passa és que en el cas espanyol, pensar que és equiparable al model alemany és erroni. No es fa una política de tipus alts per lluitar contra la inflació, és fa una política de tipus alts per finançar el dèficit públic. I amb això Solchaga demostra que ell actua a curt termini, a tres mesos. L'economia real no pot treballar amb aquesta perspectiva. Ni model alemany ni model americà, model Solchaga.

EL TEMPS: Si l'economia real perd pes davant el mercat financer, ¿la borsa acabarà desapareixent?

A. QUINTANA: No, no. La borsa continua tenint un paper important.

E. SENA: Són dos mercats que van completament lligats. Probablement la borsa, com a mercat de capital, té respecte al mercat de diners una perspectiva més a llarg termini, mentre que el mercat de diners actua molt més a curt termini. El mercat de capitals-borsa cotitza expectatives a més llarg termini, avançant-se als moviments de l'economia real.

M. CASALS: La borsa és un lloc que rep estalvi per a transformar-lo en acumulació, i l'acumulació es realitza, en la realitat, a les empreses. Però jo em temo que

el que passa amb les accions d'una empresa té poc a veure amb la salut productiva d'aquella empresa.

E. SENA: Sempre té molt, molt, a veure amb la salut productiva.

EL TEMPS: ¿Economia basada en la indústria o economia basada en les finances?

M. CASALS: La primera, perquè és més sana.

A. QUINTANA: Davant els mecanismes financers hi ha d'haver una economia real que faci funcionar el país. Ho diu el president Pujol.

EL TEMPS: ¿El camí cap a Maastricht

JORDI MORERA

Muriel Casals: "Hem de saber transcendir, de la butxaca de cadascú a la butxaca del país. El que cadascú de nosaltres fa, sumat, dona el resultat del que serà l'economia catalana."

serà més dur aquí que en altres llocs?

A. QUINTANA: Tot està en la fase que dèiem abans. Som menys rics que no ens pensàvem o menys pobres que no ens pensàvem. Hi ha d'haver un esforç dels qui estan a sota cap amunt i unes concessions dels qui estan a dalt cap avall, per poder avançar cap a l'equilibri. Hi ha països que estan més avall que nosaltres. ¿Els qui estan a dalt estan disposats a fer concessions? ¿Els espanyols estem disposats a fer aquest esforç? Il·lusòriament, diria que la generalitat d'espanyols, sí. Després hi ha autonomies, com la catalana, que n'estan més convençudes.

EL TEMPS: I al ciutadà correntet, el que llegirà això, ¿quins consells li donarien?

A. QUINTANA: Quan això surti publicat, la situació pot haver canviat quaranta vegades.

M. CASALS: Que demani la màxima informació possible als seus polítics, que no els en deixi passar ni una sense explicació. Demanar per conèixer.

EL TEMPS: ¿Ha d'estar preocupat?

A. QUINTANA: Hi ha motius suficients per a estar-ho. Estem en una situació de trànsit. El nou disseny del Mecat Comú està per fer.

E. SENA: Més que preocupat, ha d'estar ocupat. En el sentit que tot açò l'afecta. Ens hem d'ocupar del que es va decidir a Maastricht, que afecta la nostra quotidianitat. Cadascú mirant de mantenir els seus signes d'identitat. Nosaltres hem de continuar sent el que som, catalans, però mirant una miqueta més els altres models que ens agradarien. No serem alemanys, mai no ho serem, sinó quin avorriment, però algunes virtuts tenen que ens poden ser útils: sentit de l'estalvi, sentit de la responsabilitat...

EL TEMPS: Fins ara no ha sortit a compte estalviar.

E. SENA: Hem de reclamar a aquells senyors que fan que no ens isca a compte estalviar —llegiu Solchaga— que hi isca, a compte. I això és ocupant-nos.

A. QUINTANA: Ha de sortir a compte estalviar, perquè, si no, un país queda desprotegit i no funciona.

M. CASALS: Hem de saber transcendir, de la butxaca de cadascú a la butxaca del país. I comprar bé. El que cadascú de nosaltres fa, sumat, dona el resultat del que serà l'economia catalana.

A. QUINTANA: Una de les altres coses que s'han de fer al nostre país és intentar d'equiparar el que és l'economia real, indústria i sector primari, amb el sector serveis. Hi ha una tendència molt clara a anar-se'n cap als serveis. Els polítics ho han de reconduir cap al sector primari i secundari. El que no pot ser és que només estant al telèfon puguis ser més ric o menys que ahir. La conseqüència de tota la tempesta econòmica és que hem de canviar una mica els paràmetres i entrar més en l'economia productiva, i ho dic jo que tinc una empresa de serveis.

EL TEMPS: ¿Qui l'ha de fer aquest canvi?

A. QUINTANA: El ciutadà ho té a les mans, ho ha d'exigir als polítics.

Pere Martí